

MANTIK İLH110 DERS İZLENESİ

Prof. Dr. İsmail KÖZ

DERSLERİN İÇERİĞİ	AÇIKLAMA
1. HAFTA: MANTİĞİN TARİHÇESİ	Mantiğın Tarihçesi: Erken Dönem Aristo ve Takipçilerini kapsamaktadır. Burada Aristoteles ve öğrencilerinin eserleri tanıtılmaktadır. Yine mantık sözcüğünün ve teriminin anlamı, Mantık Biliminin Tanımı, Bir Disiplin Olarak Mantığın Gelişme Süreci anlatılmaktadır.
2. HAFTA: İSLAM MANTIK TARİHİ	İslam Düşünce Dünyasında Mantığın Gelişmesi: İslam Mantık tarihi, mantık biliminin İslam düşüncesindeki yeri ve önemi, İslam mantıkçılarının mantık bilimine katkıları, Kindi, Farabi, İbn Sina, Gazzali, Ebheri, Fahreddin Razi, Şemsuddin es-Semerkendi gibi başlangıçtan 13. Yüzyıla kadarki İslam mantıkçılarının eserleri ve fikirleri tanıtılmaktadır.
3. HAFTA: MODERN TÜRK DÜŞÜNCESİNDE MANTIK ÇALIŞMALARI	Modern Türk Düşüncesinde Mantık Çalışmaları: 14. Yüzyıl da Osmanlı düşüncesinde mantık biliminin geldiği aşama, medrese sistemi içindeki yeri, 19. Yüzyıla kadar devam eden süreç Osmanlı mantıkçıları ve eserlerinin tanıtımı yapılmaktadır. Modern ve yeni mantık çalışmaları hakkında bilgi verilmektedir.
4. HAFTA: MANTIK İLKELERİ	Mantık İlkeleri: Bu derste mantık ilkelerinin ne olduğu, özellikleri, türleri, tanımları açıklanmaktadır. Temel mantık ilkeleri olarak özdeşlik, çelişmezlik, üçüncü halin imkansızlığı ve yeter sebep ilkeleri örnek cümlelerle açıklanmakta, mantık ilkelerinin sembolik ifadelerine yer verilmekte, kavram, önerme ve akılyürütmelerin kurulmasındaki yeri ve önemi anlatılmaktadır. Bu derste ayrıca mantık ilkelerinin epistemolojik ve ontolojik yorumları işlenmekte, mantık ilkelerinin değeri ile ilgili tartışmalar karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Yine mantık ilkelerinin felsefe tarihi ve mantık açısından tarihsel gelişme süreci de ortaya konmakta, mantık ilkelerinin kaynağı ile ilgili tartışmalara da yer verilmektedir.
5. HAFTA: KAVRAMLAR	Kavram Mantığı: Bu haftada kavramın ne olduğu, delalet türleri, kavram çeşitleri, kavramlar arası ilişkiler, beş tümel ve kategoriler konusu işlenmektedir.

6. HAFTA: TANIM	<p>Bu haftada tanım konusu anlatılmaktadır. Tanım, nedir? Tanım türleri, adsal tanım, reel tanım türleri, beş tümele göre tanım çeşitleri ve tanımın şartları ile tanımlanamazlar konusu işlenmektedir. Yine tanım konusu ile bağlantılı olarak bölme, mantıksal sınıflandırma ve bölme çeşitleri anlatılmaktadır.</p>
7. HAFTA: ÖNERMELER	<p>Bu haftada önermeler konusu ele alınmaktadır. Klasik mantığın önerme anlayışı</p> <p>Önermenin mantık konuları içindeki önemi, kategorik önerme çeşitleri, basit önermeler, bileşik önermeler, bitişik şartlı ve ayrık şartlı önermeler İslam mantıkçıları ve Batı mantıkçıları ile karşılaştırmalı olarak işlenmektedir. -Kategorik veya yüklemli önermeler dışındaki farklı önerme anlayışları hakkında bilgi verilmektedir. Karmaşık önermeler, modal önermeler ve modal önermelerle yapılan doğrudan çıkarım örnekleri anlatılmaktadır.</p>
8. HAFTA: ÖNERMELERARASI İLİŞKİLER	<p>Önermelerarası ilişkiler: Doğrudan çıkarım türleri olarak karşı olum ilişkileri ve döndürme konusu işlenmektedir. Karşı olum ilişkisi olarak çelişiklik, zıtlık, altıklık ilişkisi örneklerle açıklanmaktadır. Önermelerden eşdeğer önermelere geçişi ifade eden döndürmelerden düz döndürme ve ters döndürme konuları örneklerle anlatılmaktadır.</p>
9. HAFTA: AKIL YÜRÜTME TÜRLERİ	<p>Akıl yürütme konusu işlenmektedir. Genel olarak akıl yürütme çeşitleri tanıtılmaktadır. Tümünden gelim, tümevarım ve analogi dediğimiz dolaylı çıkarım türleri örneklerle açıklanmakta ve bir birleriyle ilgisi değerlendirilmektedir. Tümünden gelimin bir dedüksiyon olduğu dedüksiyonun en mükemmel şekli olarak da Kıyas (syllogism) tanıtılmaktadır. Kıyasın tanımı yapılmakta kıyasın bilgi ve ispat değeri tartışılmaktadır. Kıyasa yapılan eleştiriler dile getirilmektedir.</p>
10. HAFTA: YÜKLEMLİ KESİN KİYASLAR	<p>Yüklemli Kesin Kıyas, Kuralları, Şekil ve Modları: Bu derste yüklemli kesin kıyas tanımı yapılarak özellikleri anlatılmakta; kıyasların geçerliliğini sağlayan 4 tanesi terimle 4 tanesi de önermelerle alakalı 8</p>

	<p>temel kıyas kurallarına yer verilmektedir. Ardından kıyasın kurulumunda temel elemanlar olan öncüller ve büyükterim, küçük terim ve orta terim hakkında bilgiler verilmektedir. Bir iki örnekle bir kıyasın nasıl kurulduğu, öncüllerin yorumu ve terimler arasındaki ilişkiler açıklanmaktadır. Bunun yanında kıyasın dört temel şekli (formu-Darrb) asıl oluşur açıklanmakta, modların oluşumu gösterilmekte ve her şekilden geçerli modlar çıkarım örnekleriyle açıklanmaktadır.</p>
11. HAFTA: KIYAS TÜRLERİ	<p>Kıyas Türleri: Öncül sayılarına göre ve kıyasta kullanılan öncüllerin yüklemli ve şartlı oluşlarına göre kurulabilen kıyas türleri örneklerle açıklanmaktadır. Bileşik Kıyaslar, Şartlı Kıyaslar, Seçmeli Kıyaslar, Düzensiz Kıyaslar: Bu derste batılılara göre bileşik, İslam mantıkçılarına göre şartlı denilen kıyas türleri tanıtılmaktadır. Kıyaslarda kullanılan önermeler ya yüklemli ya da bitişik şartlı ve ayrık şartlı olmalarına göre 5 tür iktirani (bitişmeli) kıyaslar oluşmaktadır. Kıyasta kullanılan önermelerin türlerine göre oluşan ve İslam mantıkçılarına göre istisnai (seçmeli) diye adlandırılan sekiz adet mümkün seçmeli kıyas formu örneklerle gösterilmekte ve geçerliliklerine göre sınıflandırılmaktadır.</p>
12. HAFTA: BİRLEŞİK KIYAS	<p>Bileşik kıyaslar, düzensiz kıyaslar: Kıyaslar Öncül sayılarına göre de ele alınmaktadır. Bu kıyas türleri Zincirleme kıyas, Hulfi kıyas türleridir. Düzensiz kıyas türleri ise Matvi kıyas, Kanıtlı kıyas örneklerle anlatılmaktadır. Ayrıca modal önermelerle yapılan kıyaslara da değinilmektedir.</p>
13. HAFTA: KIYASIN DEĞERİ	<p>Kıyasın değeri ve kıyasa yapılan eleştiriler alternatif çıkarım türleri anlatılmaktadır. Tam tümevarım ve bilimsel tümevarım örneklerle anlatılmakta tümdengelim ile karşılaştırılmaktadır. Yine bu derste analogi Temsilbatı mantıkçılarına ve İslam mantıkçılarına göre örneklerle anlatılmakta tümevarım ve tümdengelim ile ilişkisi açıklanmaktadır. Özellikle Descartes'in, Francis Bacon'ın John Stuart Mill'in kıyasa eleştirileri ve yöntemleri tartışılmaktadır.</p>

**14. HAFTA: TASDİK TÜRLERİ VE
BEŞ SANAT**

Tasdik Türleri ve Beş Sanat: Bu derste tasdik türleri olarak, yakini ve zanni tasdikler tanıtılmakta, tasdik ve tasavvur farkı açıklanmakta, tasdik olarak yakın, taklit, cehl-i mürekkep ve zan anlatılmaktadır. Beş sanat olarak da Burahan, cedel, hitabet, safsata(demagoji) şiir konuları işlenmekte, bu sanatlarla ilgili kıyaslar kurulurken yakiniyatı oluşturan altı çeşit önerme türleri açıklanmakta, yine aynı şekilde diğer sanatlarda kullanılan önerme çeşitleri de tanıtılmaktadır. Meşhurat, müsellemat, makbulat, zanniyyat, muhayyilat, vehmiyyat gibi önermeler tanıtılmaktadır.